

Aanbeveling 6: Stimuleer behoud en herstel biodiversiteit in eigen land

De Taskforce Biodiversiteit & Natuurlijke Hulpbronnen adviseert:

Stimuleer in eigen land reeds gestelde doelen voor het behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse inzet voor de mondiale biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen kan slechts succesvol zijn als zij ook geloofwaardig is op basis van prestaties in eigen land. Toon daarom daadkracht in het realiseren van een robuuste Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000 en investeer in het herstel van biodiversiteit. Ga door met het verbeteren van de milieu-omstandigheden voor kwetsbare natuurwaarden. Grootschalige groenblauwe dooradering van het landschap draagt bij aan landschapsherstel, klimaatadaptatie, herstel van bedreigde soorten en duurzamer landbouw.

De Aanbeveling toegelicht

Het doel van het Nederlandse natuurbeleid is om ervoor te zorgen dat er in 2020 in Nederland duurzame condities zijn gerealiseerd voor de instandhouding van levensvatbare populaties van alle in 1982 in Nederland van nature voorkomende soorten. Het doel is gebaseerd op het verdrag van Bern en het Biodiversiteitsverdrag. De Natuurbalans 2009 constateert dat milieu- en watercondities in Nederland de afgelopen decennia aanzienlijk zijn verbeterd en de oppervlakte natuurgebied weer toeneemt. Dit laatste dankzij een actief beleid gericht op het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De natuurbalans constateert ook dat een en ander duidelijk heeft bijgedragen aan het afremmen van het biodiversiteitsverlies in Nederland, maar dat het huidige tempo van realisatie van de EHS en de mate waarin de milieucondities voor met name de meest kwetsbare natuurwaarden verbeteren, onvoldoende zijn om de hoofddoelstelling tijdig te realiseren. Daarvoor zijn extra inspanningen nodig en, zowel binnen als buiten de EHS.

De Taskforce is van mening dat het huidige beleid, dat primair gericht is op het stoppen van het verlies aan biodiversiteit op het huidige niveau (een Mean Species Abundance van 15%), met kracht moet worden voortgezet.

Maar dat is niet voldoende. Nederland zou zich sterk moeten maken voor herstel van biodiversiteit binnen én buiten de EHS, zodat dit percentage weer substantieel omhoog gaat. Dat vergt een nieuwe benadering van het landgebruik, waarbij de mogelijkheden van nieuwe functiecombinaties optimaal worden benut en waarbij natuurlijke landschapselementen worden versterkt (groenblauwe dooradering). Op deze wijze kan bijvoorbeeld worden ingespeeld op de gevolgen van klimaatverandering (zoals het opvangen van wateroverlast), kan een bijdrage worden geleverd aan ziekte- en plaagregulatie in de landbouw en wordt het landschap aantrekkelijker voor recreanten.

Facts & Figures

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Het concept Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is in 1990 geïntroduceerd als een netwerk van natuurgebieden waarin de natuur (plant en dier) voorrang heeft en wordt beschermd.

Door het vergroten en onderling verbinden van gebieden met een grote biologische rijkdom, worden die gebieden minder kwetsbaar voor negatieve milieu invloeden van buitenaf en wordt het leefgebied van kwetsbare soorten vergroot. Daarmee wordt voorkomen dat deze soorten uit ons land verdwijnen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur en bestaat uit:

- bestaande en nieuw te ontwikkelen bossen en natuurgebieden

- verbindingzones hiertussen
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheersgebieden)
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee)

Het 'droge' deel van de EHS moet in 2018 gerealiseerd zijn en zal dan een totale oppervlakte van ongeveer 750.000 hectare omvatten, gelijk aan ongeveer 17,5% van de oppervlakte van Nederland. Daarbij komen nog de ruim 6 miljoen hectare natte EHS: meren, rivieren en de Nederlandse delen van de Noord- en Waddenzee. Bijna alle Vogel- en Habitatrichtlijngebieden vallen binnen de EHS. Samen met de Nationale Landschappen is de EHS onderdeel van de Ruimtelijke Hoofdstructuur.

De EHS herbergt een relatief groot deel van de Nederlandse biodiversiteit. Zo bleek 83% van de leefgebieden van de zeldzame soorten van vijf verschillende soortgroepen (vaatplanten, paddenstoelen, libellen, zweefvliegen en bijen) goed door de EHS te worden gedekt (JAGERS OP AKKERHUIS ET AL. 2007). De EHS blijkt duidelijk bij te dragen aan het afremmen van het biodiversiteitsverlies in Nederland (PLANBUREAU VOOR DE LEEFOMGEVING 2009). Zij wordt ook belangrijk geacht voor het weerbaarder maken van de Nederlandse natuur tegen klimaatverandering en andere milieu-invloeden. Immers, via het ecologische netwerk kunnen populaties beter overleven dan op geïsoleerde kleine 'eilanden' (de reservatenaanpak van vóór de EHS).

Natura2000

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden van Europees belang dat wordt gevormd door gebieden die onder de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn vallen. De Natura 2000 gebieden liggen nagenoeg geheel binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De maatregelen die in het kader van de EHS voor de realisering van de natuurdoelen zijn of nog worden genomen, moeten er tevens zorgen dat de handhavingsdoelen van de Vogel- en Habitatrichtlijn worden gerealiseerd.

PLANBUREAU NATUURBALANS 2009

De Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn de centrale instrumenten van de Europese Unie waarmee zij de biodiversiteitsdoelen zoals overeengekomen in het verdrag van Rio over het behoud van biologische diversiteit wil realiseren.

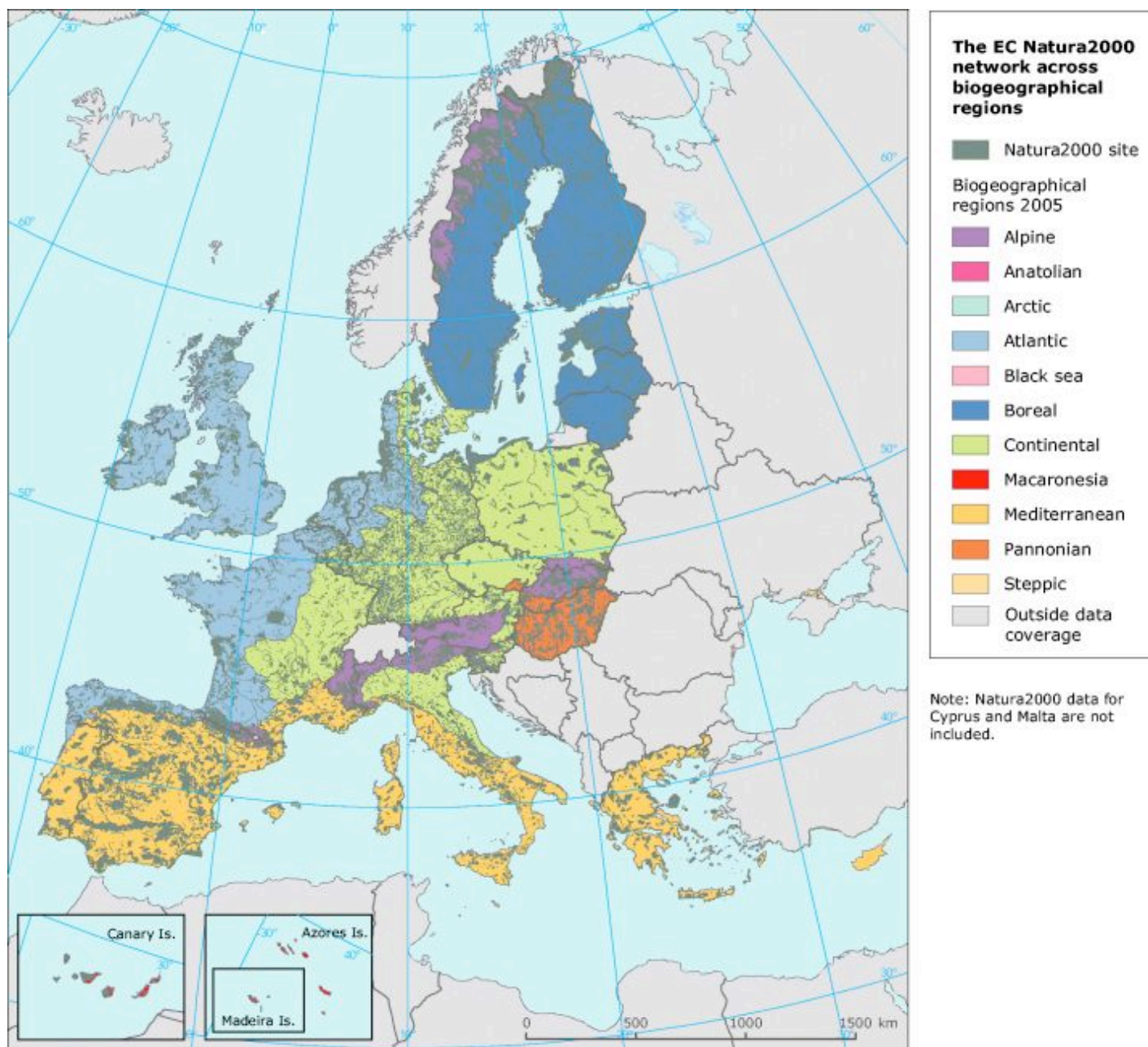
De lidstaten van de Europese Unie zijn verplicht alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van soorten en habitattypen van communautair belang te realiseren. Het betreft de habitattypen zoals opgenomen in bijlage I en de soorten zoals opgenomen in bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn. Dit geldt ook voor vogelsoorten waarvoor Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen.

Bij de keuze van deze maatregelen wordt rekening gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, alsmede met regionale en lokale bijzonderheden.

Bijdrage van Nederland

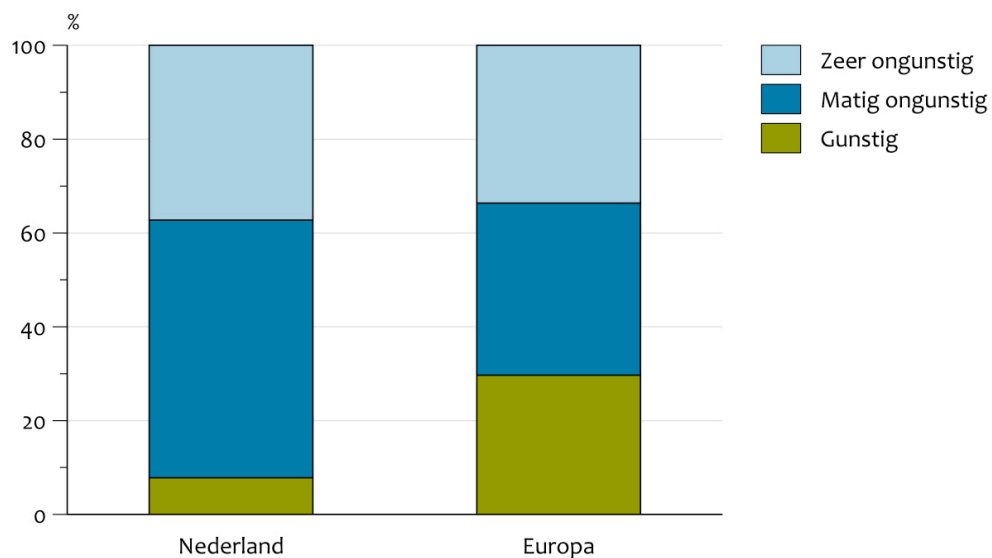
Nederland heeft met 162 gebieden aangewezen die onder het Natura 2000 netwerk vallen. De totale omvang bedraagt circa een miljoen hectare, waarvan 2/3 open water, inclusief de kustwateren. Deze gebieden worden zowel door rijkspartijen (Rijkswaterstaat, Defensie, Dienst der Domeinen en Staatsbosbeheer) als door grote natuurbeschermingsorganisaties en particulieren beheerd. Voor de Vogelrichtlijn heeft Nederland 12,6% van het grondgebied aangewezen. Het Europese gemiddelde is 11,1%. Voor de Habitatrichtlijn is 8,4 % van het grondgebied aangewezen. Het Europese gemiddelde is 13,6%. Vogel- en Habitatrichtlijngebieden overlappen elkaar veelal.

Figuur 1: Natura 2000 in Europees perspectief

Figuur 2: Staat van instandhouding Natura 2000 habitats in Nederland ongunstiger dan in EU als geheel (bron: LNV, EEA, 2007)

Staat van instandhouding Natura 2000-habitats, 2004

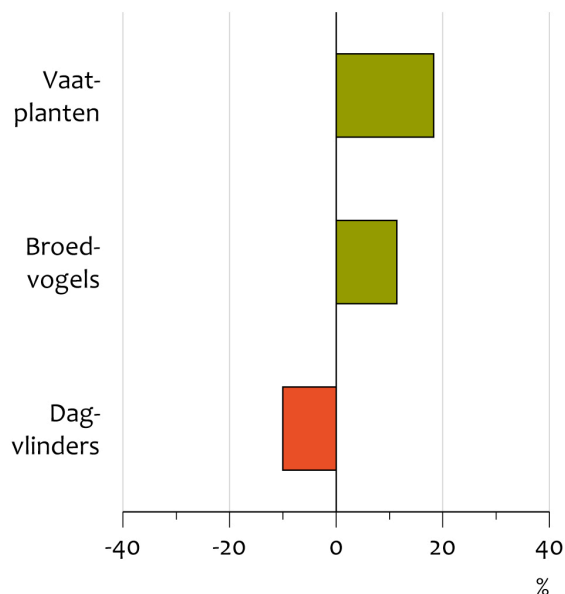
Natuur buiten de Ecologische Hoofdstructuur

Veel soorten die voor hun voortbestaan (mede) afhankelijk zijn van het agrarisch cultuurlandschap hebben het moeilijk. Een voorbeeld hiervan zijn de weidevogels (zie oa de Natuurbalans 2006).

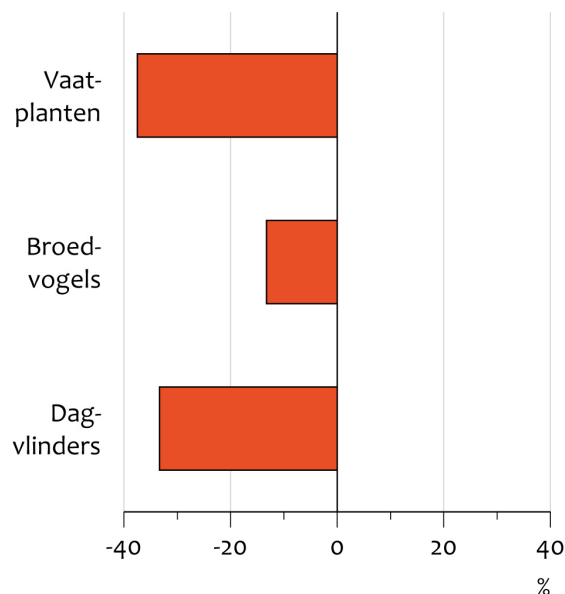
Figuur 3: minder broedvogels in agrarische gebieden

Verandering aanwezigheid doelsoorten, 1990 – 2005 ten opzichte van 1975 – 1989

Natuurgebieden groter dan 100 hectare

Agrarisch gebied groter dan 100 hectare

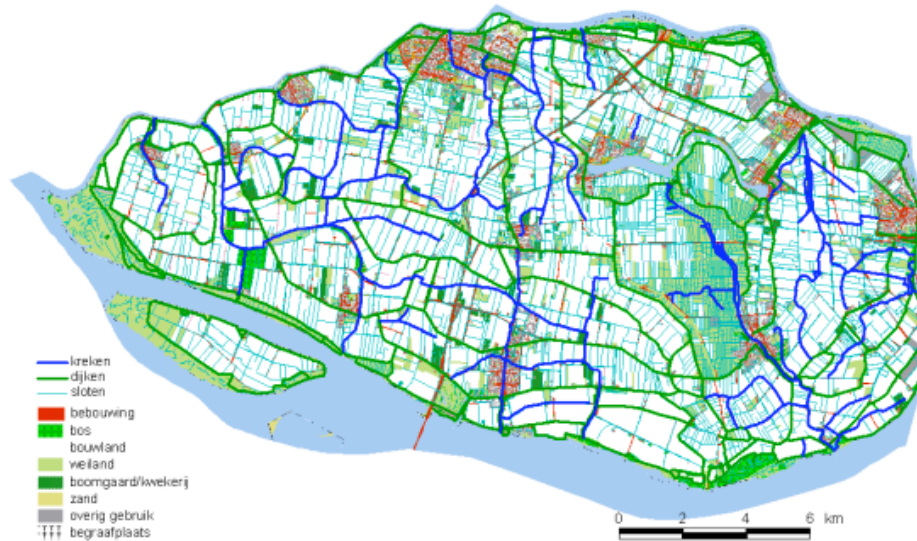

Bron: FLORON, SOVON, Van Swaay 2009.

PBL/aug10/1543
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

Het is daarom belangrijk dat er aandacht wordt besteed aan het handhaven en versterken van de natuurwaarden in het landelijk gebied. Dat is ook belangrijk omdat dit in hoge mate bijdraagt aan de belevingswaarde en dus ook recreatieve waarde van het landelijk gebied. Ook voor het goed functioneren van de ecologische hoofdstructuur (EHS) is het van belang dat er naast de ecologische verbindingen een fijnmazige groenblauwe structuur bestaat die uitwisseling tussen natuurgebieden mogelijk maakt. Deze groenblauwe dooradering kan ook bijdragen aan een meer natuurlijke ziekte- en plaagregulatie in de landbouw en het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering door waterberging en buffering. Groenblauwe dooradering verzorgt daarnaast een aantal ecosysteemdiensten zoals zuivering of beperking van vervuiling van water.

Figuur 4: Groenblauwe dooradering in de Hoeksche Waard, een schets van de gewenste situatie voor natuurlijke plaagonderdrukking (Geertsema e.a., Alterra)

Kanttekeningen

Recente evaluaties (Natuurbalans, 2009; IBO Natuur, 2010) concluderen dat de EHS moet worden gezien als een effectief instrument om de biodiversiteit in ons land te behouden; als de ruggengraat voor de Nederlandse natuur. Tegelijkertijd wordt geconcludeerd dat het huidige beleid de gestelde doelen wel dichterbij brengt, maar dat de vooruitgang nog onvoldoende is. Aanbevolen wordt meer gewicht toe te kennen aan de kwaliteit van de EHS door meer aandacht te besteden aan robuustheid en natuurlijke dynamiek (“niet meer hectares, maar betere hectares”), door de regelgeving te vereenvoudigen en minder bureaucratisch te maken en door meer aandacht te schenken aan de economische waarde van biodiversiteit (betalen voor ecosysteemdiensten). Daarbij constateert het IBO meldt dat er een tekort is van € 2,2 mld voor de benodigde investeringen voor de EHS (inclusief Natura 2000) tot 2018. Dit is een aanzienlijk bedrag, maar jaarlijks komt het neer op 380 miljoen euro (verwerving, inrichting en beheer) tegenover vermeden gezondheidskosten van 300 miljoen. Bovendien genereren Natura 2000-gebieden jaarlijks 4,5 miljard aan welvaart. (*Publiek geheim, het succes van de EHS, 2010*)

Het recent verschenen Heroverwegingsrapport Leefomgeving en Natuur (Ministerie van Financiën, 2010) heeft niet gezocht naar extra financieringsmogelijkheden, maar staat juist in het teken van bezuiniging op de overheidsuitgaven in de orde van 20% van de rijksbegroting, o.a. op het gebied van leefomgeving en milieu. Men constateert dat de thema's leefomgeving en natuur het naar hun aard moeilijk hebben in een tijd waarin economisch herstel gewenst is en de neiging bestaat economisch effecten voorrang te geven. Vanuit deze achtergrond tornt de werkgroep niet aan het EHS beleid, maar zoekt het vooral in 'systeeminnovatie': maatregelen als herziening van de wet- en regelgeving, verbetering van de Governance en toepassing van alternatieve financiële arrangementen. Dat neemt niet weg dat één van de bezuinigingsvarianten gericht is op bezinning op de ruimtelijke vormgeving van de EHS na 2018. Daarbij bouwt men voort op het IBO.

Referenties

- Website van Regiebureau Natura2000, www.natura2000.nl

- Website van ministerie LNV over Natura2000, www.minInv.nl/natura2000
 - Wikipedia over EHS, http://nl.wikipedia.org/wiki/Ecologische_hoofdstructuur
 - Wikipedia over Natura2000, http://nl.wikipedia.org/wiki/Natura_2000
 - Over EHS [www.natuurbeheer.nu/Beleid/Nederland/De_Ecologische_Hoofdstructuur_\(EHS\)/](http://www.natuurbeheer.nu/Beleid/Nederland/De_Ecologische_Hoofdstructuur_(EHS)/)
 - Natuurbalans 2009, Planbureau voor de Leefomgeving, met persbericht 9 september 2009: 'Kansen voor EHS onbenut. Decentralisatie natuurbeleid nog geen succes', zie www.pbl.nl/nl/nieuws/persberichten/2009/20090909-natuurbalans.html
 - Kamerstukken over Natura 2000, zie <http://parlando.sdu.nl/>
-

*Dit is een van 8 aanbevelingen uit het advies van de Taskforce
Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen aan de formateur d.d. 21 juni 2010.
Zie voor het volledige advies www.taskforcebiodiversiteit.nl*